

Sygn. akt V KK 659/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący)

SSN Andrzej Tomczyk

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **E. Sp. z o.o. z siedzibą w W.** ,
podmiotu zbiorowego, pociągniętego do odpowiedzialności na podstawie ustawy z
dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny
zabronione pod groźbą kary,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w dniu 17 czerwca 2020 r.,
kasacji wniesionej na korzyść podmiotu zbiorowego przez Prokuratora
Generalnego,
od wyroku Sądu Rejonowego w W.
z dnia 29 maja 2009 r., sygn. akt II Ks (...),

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i uniewinnia od przypisanej odpowiedzialności podmiot zbiorowy E. Sp. z o.o. z siedzibą we W.;**
- 2. obciąża Skarb Państwa kosztami procesu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 maja 2009 r., sygn. akt II Ks (...), Sąd Rejonowy w W. na podstawie „art. 3 pkt 1, art. 4 i art. 5 oraz art. 16 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, pociągnął do odpowiedzialności podmiot zbiorowy E. Spółka z o.o. z siedzibą w W. przy ul. P., za czyn działającego w jej imieniu Prezesa Zarządu G.G. , który w okresie od 20 lipca 2006 r. do 22 stycznia 2007 r. w W., zajmując się sprawami gospodarczymi płatnika E. Spółka z o.o. z siedzibą w W. , jako prezes zarządu, działając w krótkich odstępach czasu i z wykorzystaniem takiej samej sposobności, nie wpłacał w ustawowym terminie na rachunek Urzędu Skarbowego w W. pobranych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, pobranych od wynagrodzeń wypłaconych za miesiąc: czerwiec 2006 r., od sierpnia do grudnia 2006 r. w kwocie 6.758 zł, dopuszczając się tym samym przestępstwa skarbowego z art. 77 § 2 k.k.s. w zw. z art. 6 § 2 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s., za które to przestępstwo prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 15 lipca 2008 r., sygn. akt II Ks (...), udzielając G. G. zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności wymierzono mu karę 100 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 zł”. Za ten czyn Sąd Rejonowy, na mocy art. 7 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, orzekł wobec podmiotu zbiorowego E. Spółka z o.o. z siedzibą w W. karę pieniężną w wysokości 1 000 zł. Ponadto w wyroku orzeczono o kosztach sądowych.

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 18 lipca 2009 r.

Od tego wyroku kasację na korzyść podmiotu zbiorowego – E. Sp. z o.o. z siedzibą w W. wywiódł Prokurator Generalny, zarzucając mu „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, w brzmieniu obowiązującym do dnia 13 listopada 2011 r. (j .t. Dz. U. z 2019 r., poz. 628, z późn. zm.), poprzez dokonanie błędnej oceny przesłanek statuujących odpowiedzialność podmiotu zbiorowego E. Sp. z o.o. z siedzibą w W. za czyn zabroniony pod groźbą kary, popełniony przez Prezesa Zarządu tej spółki G. G. , działającego w jej imieniu

i na jej rzecz oraz pominięcie wskazanej w treści tego przepisu przesłanki zawinienia”.

Wobec podniesionego zarzutu, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. .

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest oczywiście zasadna, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu bez udziału stron, w trybie przewidzianym w art. 535 § 5 k.p.k.

Zasadny jest podniesiony w kasacji zarzut naruszenia prawa materialnego tj. art. 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego wyroku (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 628, z późn. zm., dalej powoływana jako „ustawa”).

Na dzień wyrokowania przez Sąd Rejonowy przepis art. 5 ustawy stanowił, że podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli do popełnienia czynu zabronionego doszło w następstwie co najmniej braku należytej staranności w wyborze osoby fizycznej, o której mowa w art. 3 pkt 2 lub 3, lub co najmniej braku należytego nadzoru nad tą osobą - ze strony organu lub przedstawiciela podmiotu zbiorowego. Z brzmienia tego przepisu w sposób jednoznaczny wynikało, że podmiot zbiorowy nie podlega odpowiedzialności za czyn zabroniony, którym jest zachowanie osoby wskazanej w art. 3 pkt 1 ustawy, czyli osoby fizycznej „działającej w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach uprawnienia lub obowiązku do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub wykonywania kontroli wewnętrznej albo przy przekroczeniu tego uprawnienia lub niedopełnieniu tego obowiązku”. Tak też jednolicie przepis ten był rozumiany w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Podkreślano, że pomijał on swoistą przesłankę odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyny zabronione popełnione przez osoby wskazane w art. 3 pkt 1 ustawy, ustanawiając w sposób zupełnie jednoznaczny przesłankę zawinienia podmiotu zbiorowego tylko dla osób wskazanych w pkt 2 i 3 tego przepisu. W odniesieniu do winy podmiotu zbiorowego można więc było mówić tylko o winie w wyborze i nadzorze, ale jedynie wobec osób

wymienionych w pkt 2 i 3 art. 3 ustawy. Podmiot zbiorowy nie ponosił natomiast odpowiedzialności organizacyjnej za działania osób wymienionych w art. 3 pkt 1 ustawy (tak, m.in.: wyrok SN z dnia 14 grudnia 2017 r., V KK 445/17; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., V KK 149/13). W rezultacie, w stanie prawnym obowiązującym w dacie wydania wyroku przez Sąd Rejonowy, popełnienie czynu zabronionego przez osobę działającą w imieniu lub w interesie podmiotu zbiorowego w ramach własnego uprawnienia lub obowiązku (np. przez prezesa zarządu spółki prawa handlowego) nie było podstawą prawną do orzeczenia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego za czyny zabronione pod groźbą kary (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z: dnia 6 kwietnia 2011 r., V KK 15/11, z dnia 11 kwietnia 2011 r., V KK 27/11, z dnia 11 kwietnia 2011 r., V KK 57/11, z dnia 18 października 2011 r., IV KK 276/11, z dnia 7 marca 2012 r., III KK 265/11, czy też z dnia 14 grudnia 2017 r., V KK 445/17).

Analiza akt sprawy potwierdza, że spółkę E. Sp. z o.o. z siedzibą w W. tworzyli wspólnicy G. G. i G. G.. G. G. był prezesem zarządu tej spółki. Z odpisu rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego na dzień 30 czerwca 2008 r. wynikało, że organem uprawnionym do reprezentacji spółki był zarząd, w skład którego wchodził tylko i wyłącznie G. G.. Z informacji zawartych w odpisie wynika, że „do składania oświadczeń woli w zakresie praw i obowiązków spółki oraz do podejmowania zobowiązań w jej imieniu upoważniony jest każdy członek zarządu samodzielnie” (odpis z Krajowego Rejestru Sądowego – k. 12 – 17 akt II Ks (...)).

Bezspornym jest więc to, że G. G. należał do kategorii podmiotów wskazanych w art. 3 pkt 1 ustawy.

Wydając zaskarżony wyrok, Sąd Rejonowy nie zbadał tej okoliczności, uznając błędnie, że w sprawie „zostały spełnione wszystkie przesłanki wymagane ustawą” do pociągnięcia do odpowiedzialności spółki z o.o. E..

Nie budzi wątpliwości spełnienie w tej sprawie przesłanek odpowiedzialności podmiotu zbiorowego wskazanych w art. 3 i 4 ustawy, czyli sam fakt popełnienia przez G. G. czynu zabronionego wymienionego w art. 16 ustawy, jak również jego przynależności do kategorii osób wskazanych w art. 3 ustawy. Natomiast, ze względu na to, że G. G. był osobą, o której mowa w art. 3 pkt 1 ustawy w jej ówczesnym brzmieniu, nie ziściła się przesłanka „zawinienia” podmiotu zbiorowego,

zdefiniowana w art. 5 tej ustawy w wersji obowiązującej w dacie orzekania. Toteż oczywiście zasadny jest postawiony w kasacji zarzut rażącego naruszenia tego przepisu przy wydaniu zaskarżonego wyroku. Oczywisty jest też istotny wpływ tego naruszenia na treść orzeczenia. Wyrok pociągający E. Sp. z o. o. do odpowiedzialności nie powinien w tej sprawie zapaść.

Pozostaje jeszcze ustosunkować się do dwóch kwestii.

Po pierwsze, trzeba podzielić zdanie Prokuratora Generalnego wyrażone w uzasadnieniu kasacji, że art. 5 ustawy w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. z 2011 r., Nr 191, poz. 1135) nie może działać wstecz. Zastosowanie nowej, niekorzystnej dla podmiotu zbiorowego ustawy nie jest bowiem możliwe ze względu na wynikającą z art. 42 ust. 1 Konstytucji zasadę *lex criminalis retro non agit* (por. w tym względzie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2012 r., II KK 254/11, OSNKW 2012, z. 10, poz. 99).

Po drugie, Sąd Najwyższy nie podziela wniosku zawartego w kasacji, wskazującego na potrzebę uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. . Prawdą jest, że art. 537 § 2 k.p.k. nie pozwala na wydanie przez Sąd Najwyższy „wyroku oddalającego wniosek”, a taką formę orzeczenia należy przyjąć w razie bezzasadności wniosku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., V KK 332/12). Ma też rację Prokurator Generalny twierdząc, że brak jest w sprawie podstaw do umorzenia postępowania, określonych w art. 17 § 1 k.p.k. Jednak Sąd Najwyższy w tym składzie w pełni afirmuje stanowisko wyrażone już niejednokrotnie w orzecznictwie, że w razie zasadnego zarzutu kasacji o pociągnięciu podmiotu zbiorowego do odpowiedzialności przewidzianej w ustawie, pomimo braku podstaw tej odpowiedzialności, a więc w sytuacji, gdy przypisanie tej odpowiedzialności jest oczywiście niesłuszne, Sąd Najwyższy, stosownie do art. 537 § 2 k.p.k. w zw. z art. 22 tej ustawy, powinien uniewinnić ten podmiot od przypisanej mu odpowiedzialności (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lipca 2013 r., V KK 149/13, OSNKW 2013, z. 10, poz. 90; podobnie: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2017 r., V KK 432/17). Słuszne są w szczególności wskazywane w

powołanych judykatach argumenty natury gwarancyjnej jak również odwołujące się do ekonomii postępowania.

Wobec treści powyższych rozważań, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i uniewinnił od przypisanej odpowiedzialności podmiot zbiorowy E. Sp. z o.o., obciążając kosztami procesu Skarb Państwa.